

Kommunstyrelsen

Finansdepartementet

**Remissvar över betänkandet - Nätt och jämnt -
Likvärdighet och effektivitet i kommunsektorn (SOU
2024:50)**

Dnr KS24/220

Ekerö kommun har inbjudits till att lämna synpunkter på utjämningskommitténs betänkande om förändringar i det kommunala utjämningsystemet och LSS utjämningsystem och lämnar härmed följande synpunkter.

Sammanfattning av synpunkter

Ekerö kommun menar att det i grunden är positivt med ett utjämningsystem. Kommunen menar dock att systemet bör vara baserat på strukturella skillnader samt skillnader i behov. De föreslagna förändringarna missgynnar Ekerö, som trots sin skärgårdsstruktur och växande befolkning inte kompenseras på ett rättvisande sätt. Bland annat får kommunen negativa konsekvenser av sin kostnadseffektivitet och bidrar mer till systemet, medan glesbygdskommuner, till följd av en i vissa delar alltför långtgående utjämning, fortsatt dubbelkompenseras. Sammanfattningsvis försvårar förslaget kommunens förutsättningar för tillväxt och hantering av ökade kostnader. Ekerö kommun anser sammantaget att kommitténs förslag i dess nuvarande utformning inte ska genomföras.

Beskrivning av synpunkter

I grunden anser Ekerö kommun att det är positivt med ett utjämningsystem. Förutsättningar för välfärd och en fungerande samhällslig struktur ska vara likvärdiga för människor, oavsett var i landet de bor. Dock måste systemet ta hänsyn till flera olika parametrar för att skapa likvärdighet och legitimitet. Det är därtill viktigt att systemet inte bygger in missriktade incitament.

För Ekerö kommun innebär de föreslagna förändringarna i både det kommunalekonomiska utjämningsystemet och LSS utjämningsystem ännu en gång en påtaglig negativ ekonomisk påverkan. Ekerö kommun menar att förslaget inte fullt ut beaktar de unika förutsättningarna i tillväxtkommuner inom storstadsregionerna, såsom Ekerö, och att målet om likvärdiga förutsättningar och tillväxt därmed motverkas.

Ur ett regionalt perspektiv innebär utredningens förslag att Stockholmskommunerna ska betala 2,7 miljarder kronor mer i kostnadsutjämnningen och 3,5 miljarder kronor mer i inkomstutjämnningen, vilket Ekerö kommun som en del av en Stockholmsregion med successivt sämre utfall, vänder sig mot.

Ekerö kommuns huvudsakliga synpunkter:

- Utjämningsystem behöver i större utsträckning ta hänsyn till att det råder ambitions- och effektivitetsskillnader mellan landets kommuner. Kommuner med lägre kostnader som inte är en följd av strukturella skillnader, ska inte straffas med lägre kostnadsutjämningsbidrag eller högre kostnadsutjämningsavgift. Det motverkar incitamentet för effektivitet och belönar kommuner med hög kostnad, oavsett faktiska behov.
- Systemen ska kompensera för strukturella skillnader grundat i opåverkbara faktorer och inte minst skillnader i behov. Kommittén har i stor utsträckning använt sig av statistiska metoder, framförallt regressionsanalyser, i sitt arbete. I betänkandet skriver kommittén att "regressionsanalys är en vedertagen metod för att identifiera samband, men med regressionsanalys finns också risker". Det förefaller vara så att kommittén i stor utsträckning förlitar sig på dessa regressionsanalyser och låter dessa styra vilka förslag som läggs fram, samtidigt som de olika risker kommittén själva beskriver inte elimineras. Effekten blir att kommuner med högt kostnadsläge överkompenseras och vice versa.
- Kommittén har fått i uppdrag att göra avvägningar mellan träffsäkerhet och möjligheten att uppnå en ökad enkelhet, transparens och stabilitet i systemet. Det framstår tydligt att enkelhet och transparens fått stå tillbaka för önskan om största möjliga (statistiska) träffsäkerhet.
- Förslaget ökar compensationen för glesbygdskommuner kraftigt, men beaktar inte att Ekerö, trots att det ligger nära Stockholm, till del har liknande geografiska utmaningar. Samtidigt får vissa andra kommuner fortsatt en dubbelkompensation genom både kostnadsutjämnningen och strukturbidragen, vilket missgynnar kommuner som Ekerö.
- Ur ett regionalt perspektiv behöver systemet ta hänsyn till de utmaningar som finns i landets storstadsregioner när det gäller grov brottslighet, gängkriminalitet och behovet av socialt förebyggande arbete. Därigenom riskerar utjämningsystemet att försvaga samhällets förmåga att bryta organiserad brottslighet samt öka kommunernas kostnader för individ- och familjeomsorg.
- Trots att Stockholmskommunerna har 25 procent av befolkningen, ska enbart 0,4 procent av generella statsbidraget gå till de 26 Stockholmskommunerna. Det innebär att stockholmarna får därmed drygt 900 kr/invånare i statsbidrag, medan övriga 264 kommunerna får resterande 118,5 mdkr, vilket motsvarar 16 000 kr/invånare. Detta går

inte i linje med de delar av utredningens texter som menar att Stockholmskommunerna är mottagare i utjämningsystemen.

- Inom LSS-utjämningsen finns ett personalkostnadsindex, vars funktion är att spegla skillnader i vårdbehov, som kommittén föreslår ska tas bort. Som grund för förslaget används data från 32 kommuner där vårdbehov och personalbemanning inom LSS-insatsen bostad med särskild service analyserats. Ekerö är en av de kommuner som genomfört analysen och sambandet mellan de boendes vårdbehov och personalbemanning och därmed personalkostnader är närapå 100%-ig. Att ta bort personalkostnadsindex och dessutom utan att ens överväga att ersätta det med en mer träffsäker variabel, visar på bristfälliga insikter i hur verksamheten faktiskt fungerar.
- Kommitténs förslag korrigerar inte för något av dagens systemfel inom utjämningsystemen, utan förefaller främst syfta till att öka bidrag till kommuner med högt kostnadsläge. Ett exempel är att behoven av förskolan inte beaktade att efterfrågan förändrats efter maxtaxans införande (se SOU 2011:39). För storstadskommuner och inte minst pendlingskommuner nära storstad tas inte hänsyn till de särskilda förutsättningarna som råder för dessa kommuner när variabeln vistelsetid tas bort i delmodellen för förskolans kostnadsutjämningsen. Att variabeln dessutom byts ut mot variabeln andel barn med högutbildade föräldrar slår direkt mot pendlingskommuner nära storstad.

Även då Ekerö kommun motsätter i sin helhet de föreslagna förändringarna i systemen vill kommunen ändå lämna synpunkter på införandebidragen. Det finns i förslaget fortsatt kvar permanenta införandebidrag till kommuner som "missgynnades" i tidigare förändringar av systemet. Utöver det införs ytterligare system för införandebidrag som utöver de tillfälliga även det innehåller ett permanent bidrag. Det innebär att förändringarna i utjämningsystemet aldrig genomförs fullt ut.

För att göra förslaget mer attraktivt föreslås att ingen kommun ska förlora mer än 1 500 kronor per invånare, vilket inte är med sanningen överensstämmande när hänsyn tas både till förändringen i det kommunalekonomiska utjämningsystemet och förändringen i LSS-utjämningsen. För Ekerö kommuns vidkommande är den samlade negativa effekten väsentligt större än 1 500 kronor per invånare.

Avslutningsvis

Även om det i nuvarande kommunalekonomiska utjämningsystem och LSS utjämningsystem finns inbyggda systemfel och brister tillsammans med att exempelvis några variabler inte längre är möjliga att uppdatera, anser Ekerö kommun att kommitténs förslag i dess nuvarande utformning inte ska införas.

Förslagen till de två utjämningsystemen har fortsatt omfattande brister som att faktiska behov inte avspeglas och inte heller skapar förutsättningar för tillväxt. Nuvarande system har även fått kritik för bristande transparens och förståelse. Förslag till förändrade

utjämningsystem i dess nuvarande utformning är i inte avgörande förbättrad vad gäller transparens och förståelse för dess innehåll eller som bra verktyg för den politiska styrningen av en kommun, dess verksamheter och utveckling.

För Ekerö kommun

Hanna Svensson (S)

Kommunstyrelsens ordförande